

Edyta Konopczyńska
Doktorantka
Instytut Prawa Cywilnego
Uniwersytet Wrocławski

Korzystanie przez biblioteki i inne podmioty prowadzące działalność kulturalną z utworów chronionych ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Streszczenie: Biblioteki realizują misję społeczną nałożoną na nie przez Ustawę o bibliotekach. W ramach tej misji organizują nieodpłatne pokazy filmowe, za które organizacje zbiorowego zarządzania oczekują wynagrodzenia. W artykule autorka wyjaśnia zasady odprowadzania wynagrodzeń od podmiotów prowadzących działalność kulturalną i instytucji oświatowych oraz przybliża ramy prawne działania umowy licencyjnej o nazwie Parasol licencyjny®.

Słowa kluczowe: prawo autorskie, ustawa o bibliotekach, parasol licencyjny, dozwolony użytek prywatny, dozwolony użytek publiczny, organizacje zbiorowego zarządzania

Wstęp

Biblioteki są jednymi z najbardziej demokratycznych instytucji publicznych. Korzystają z nich wszystkie grupy społeczne bez względu na wiek i płeć. Zbiory zgromadzone w bibliotekach stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa kulturowego. W ramach realizacji zadań określonych w art. 4 *Ustawy o bibliotekach*¹ placówki te powinny gromadzić, opracowywać, przechowywać i chronić materiały biblioteczne, a także obsługiwać użytkowników i w szczególności udostępniać im zgromadzone zbiory. Mogą także prowadzić działalność edukacyjną oraz popularyzatorską. W celu realizacji misji biblioteki coraz częściej organizują nieodpłatne pokazy filmowe, wykorzystując do tego legalne nośniki DVD lub VHS. Są to projekcje przeznaczone dla niewielkich grup użytkowników bibliotek i powiązane zwykle z prezentacją osoby autora oraz późniejszą dyskusją na temat jego twórczości. Nieodpłatne pokazy filmowe organizowane przez biblioteki mieszczą się w pojęciu działalności kulturalnej prowadzonej w celu realizacji zadań ustawowych i statutowych tych instytucji publicznych, czyli zwiększania dostępności do dóbr kultury.

W związku z rolą, jaką pełnią instytucje kulturalne i oświatowe w społeczeństwie ustawodawca przewidział szczególne ograniczenia monopolu autorskiego w postaci dozwolonego użytku publicznego, które stanowią wyjątki od zasady wyłącznego prawa twórcy do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu². Celem takiej regulacji jest ułatwienie dostępu do oświaty i dorobku kulturowego.

¹ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz.U.2012.642.

² Art. 17 upapp: Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Niższe stawki wynagrodzeń obowiązujące podmioty prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje oświatowe

Zmiana *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*³ (upapp), która weszła w życie 21 października 2010 roku, uregulowała postępowanie w sprawie zatwierdzania i zmian tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w rozdziale 121 ustawy. Między innymi wszedł w życie przepis o obniżonych stawkach tantiem dla podmiotów prowadzących działalność kulturalną i oświatową. Zgodnie z art. 110.12 upapp *Organizacja zbiorowego zarządzania we wnioskach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń ma obowiązek przedstawić niższe stawki wynagrodzeń obowiązujące podmioty prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje oświatowe, korzystające z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w zakresie prowadzonej przez nie działalności statutowej, jeżeli to korzystanie nie łączy się z osiągnięciem korzyści majątkowych*. Zgodnie z poglądem Ewy Ferenc-Szydełko pojęcie niższych stawek należy odnosić do "wysokości stawek wynagrodzenia", które muszą być wskazane przez organizację zbiorowego zarządzania w tabeli wynagrodzeń przedłożonej do zatwierdzenia Komisji Prawa Autorskiego⁴. Ustawodawca nie daje wskazówek, o ile niższe mają być te stawki i w jaki sposób należy konkretnie ustalać ich wysokość, ale ponieważ celem regulacji jest łatwiejszy i tańszy dostęp do dorobku kultury, to różnice w stawkach powinny być znaczące. W przeciwnym bowiem razie nie spełniłyby swojej roli.

Przepis upapp nie definiuje także podmiotów prowadzących działalność kulturalną oraz instytucji oświatowych, które by były uprawnione do stosowania niższych stawek. Można jednakże odnieść się w tym względzie do *Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*⁵, tym bardziej, że również w zakresie nieuregulowanym *Ustawą o bibliotekach* — stosuje się odpowiednio przepisy tego aktu⁶. Działalność kulturalna w rozumieniu tego aktu polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury. Działalność ta może być prowadzona przez osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej⁷. Ustawa wymienia także podstawowe formy organizacyjne działalności kulturalnej, takie jak: teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury⁸.

Obniżone stawki tantiem dotyczą tylko tych przypadków działalności kulturalnej, która wyraźnie wynika z celów statutowych beneficjentów przepisu art. 110.12 upapp. Działalność taka musi być podejmowana regularnie i celowo, powinna być powtarzalna, wielokrotna, a nie tylko okazjonalna⁹. Dodatkowo przesłanką skorzystania z obniżonych stawek jest nie podejmowanie działalności statutowej w celu osiągnięcia korzyści majątkowych. Krzysztof Lewandowski wyjaśnił zagadnienie możliwości zastosowania obniżonych tantiem na przy-

³ *Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*. Dz.U.2010.152.1016.

⁴ FERENC-SZYDEŁKO, E. (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Warszawa, Wydawnictwo C. H. Beck, 2011. S. 803.

⁵ *Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*. Dz.U.2012.406.

⁶ Art. 2 ustawy o bibliotekach.

⁷ Art. 3 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

⁸ Art. 2 tejże ustawy.

⁹ LEWANDOWSKI, L. Podmioty uprawnione do obniżonych stawek wynagrodzeń z tytułu korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych. W: LEWANDOWSKI, L. (red.). *Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi po zmianach ustawowych*. Poznań, 2011, s. 68.

kładzie fundacji, która w swoim statucie zapisała jako cel wspieranie aktywności artystycznej młodzieży¹⁰. Fundacja realizując ten cel organizuje przeglądy filmowe dla uzdolnionych artystycznie uczniów. W takim przypadku przesłanki przepisu art. 110.12 upapp zostaną spełnione i fundacja będzie mogła korzystać ze zmniejszonych stawek wynagrodzeń za organizację bezpłatnych pokazów filmów.

W praktyce kwestia niższych stawek wynagrodzeń za korzystanie z utworów jest dowolnie interpretowana przez organizacje zbiorowego zarządzania. Po pierwsze zauważyć należy, że nie każda organizacja publikuje na swoich stronach internetowych zatwierdzone tabele wynagrodzeń. W rozmowie z pracownikiem jednej z organizacji¹¹ dowiedziałam się, że „nie jest to obligatoryjne”, a w celu pozyskania informacji o obowiązujących stawkach należy skierować konkretne zapytanie. Stawka wynagrodzenia jest wówczas kalkulowana na podstawie repertuaru utworów, z jakich instytucja chce skorzystać, czasu trwania eksploatacji i szacunkowej liczby osób, które mogłyby z utworu korzystać (np. liczby osób uczestniczących w pokazie filmowym). Na zapytanie o stawki tantiem obowiązujące podmioty zajmujące się działalnością kulturalną lub oświatową otrzymałam informację, że można złożyć wniosek o rabat ze względu na niekomercyjny charakter wykorzystania utworu.

Na stronie internetowej Stowarzyszenia Autorów ZAIKS zamieszczono tabele wynagrodzeń obowiązujące z tytułu korzystania z repertuaru tej organizacji. Stawki uzależnione są od rodzaju umowy (jednorazowa lub stała), od liczby miejsc i czasu trwania eksploatacji utworu. Upust uzyskać można na wniosek w przypadku opłacenia wynagrodzenia z góry za część lub cały okres, na który zawarta została umowa, a także w przypadku podpisania umowy z ZAIKS przed rozpoczęciem publicznego odtwarzania, bez „uprzedniego podjęcia działań przez Stowarzyszenie” (www.zaiks.org.pl)¹². Brak jest natomiast wzmianki o niższych stawkach tantiem z tytułu realizacji statutowych zadań w zakresie działalności kulturalnej lub oświatowej. Podobnie sprawa się ma w przypadku Związku Producentów Audio Video (www.zpav.pl), który w opublikowanej na stronie internetowej tabeli wynagrodzeń z tytułu odtwarzania fonogramów i/lub wideogramów muzycznych nie przewiduje niższych stawek dla instytucji oświatowych i kulturalnych.

Z całą pewnością nie o to chodziło ustawodawcy przy okazji wprowadzenia obowiązku przedstawienia niższych stawek we wnioskach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń. Nie powinna to być bowiem kwestia uznaniowa, ale raczej uzależniona od ustalonych z góry, jawnych i obiektywnych czynników.

Dozwolony użytek związany z działalnością kulturalną i oświatową

Prawo do opłacania organizacjom zbiorowego zarządzania niższych stawek tantiem nie jest jedynym przywilejem podmiotów zajmujących się działalnością kulturalną i oświatową. Znacznie szerszy zakres wolności korzystania z twórczości wprowadzają przepisy o dozwolonym użytku chronionych utworów¹³. Dla realizacji celów dydaktycznych i kulturalnych szczególne znaczenie ma dozwolony użytek publiczny uregulowany w art. 27 i 28 upapp. Oczywiście jest, że korzystanie z utworów chronionych na licencji ustawowej dozwolonego użytku równoznaczne jest z całkowitym zwolnieniem użytkownika z obowiązku uzyska-

¹⁰ Tamże, s. 69.

¹¹ ZAPA — Związek Autorów i Producentów Audiowizualnych.

¹² Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 15.03.2013 r.

¹³ Art. 23-35 upapp.

nia zezwolenia na korzystanie z utworu oraz z konieczności zapłaty odpowiedniego wynagrodzenia — nawet w wysokości stawki obniżonej. W praktyce przepisy o dozwolonym użytku mogą obejmować swoją treścią tylko fragment działalności danego podmiotu i w konsekwencji instytucja może być całkowicie zwolniona z obowiązku opłacania tantiem w jednym aspekcie swojej działalności, a w pozostałym zakresie — może być zobowiązana do zapłaty wynagrodzenia, ale w obniżonej wysokości. Przykładem może być korzystanie z utworów na nieodpłatnej licencji dydaktycznej¹⁴ podczas lekcji w szkole w celu realizacji narzuconego programu dydaktycznego. Natomiast wykorzystanie utworów podczas zajęć innych niż dydaktyczne np. odtwarzanie muzyki podczas zawodów sportowych, objęte zostanie obniżoną stawką tantiem¹⁵.

Beneficjentami dozwolonego użytku publicznego w formach zdefiniowanych w art. 28 upapp są z kolei biblioteki, szkoły i archiwa. Mogą one niekomercyjnie korzystać z utworów dla realizacji swoich celów statutowych na kilku wyszczególnionych polach eksploatacji. Licencja ustawowa udzielona tym podmiotom oznacza, że nie jest wymagane zezwolenie twórcy na korzystanie z dzieła w sposób zgodny z art. 28 upapp oraz, że nie powstaje obowiązek zapłaty wynagrodzenia z tego tytułu.

Powołany przepis stanowi w szczególności, że biblioteki, archiwa i szkoły mogą udostępniać nieodpłatnie, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych. Co to oznacza w praktyce? Zgodnie z definicją ustawową zawartą w art. 6 ust. 1 pkt 9 upapp *odtworzeniem utworu jest jego udostępnienie bądź przy pomocy nośników dźwięku, obrazu lub dźwięku i obrazu, na których utwór został zapisany, bądź przy pomocy urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego, w którym utwór jest nadawany*. Licencja ustawowa udzielona bibliotekom nie określa sposobu, w jaki egzemplarz utworu ma być udostępniony. Przyjęło się, że podmioty te zajmują się nieodpłatnym wypożyczaniem/użyczaniem egzemplarzy utworów w postaci książek znajdujących się w zbiorach bibliotecznych w celu korzystania przez użytkownika z tych egzemplarzy w domu lub czytelni bibliotecznej. Jednak pogląd ten prowadzi do nieuprawnionego ograniczenia zastosowania dozwolonego użytku publicznego do egzemplarzy wytworzonych techniką drukarską, wykluczając posługiwanie się utworami zapisanymi na nośnikach cyfrowych. Zgodnie bowiem z art. 50 pkt 1 upapp egzemplarze utworów można wytwarzać techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego, czy techniką cyfrową. Także brzmienie art. 5. *Ustawy o bibliotekach* potwierdza, że nieuzasadnionym jest próba ograniczenia zakresu dozwolonego użytku publicznego do utworów zapisanych za pomocą druku¹⁶.

Zgodnie z poglądem wyrażonym przez Piotra Wasilewskiego *udostępnianie, tak jak i użyczenie, dotyczyć może wyłącznie egzemplarzy, a zatem utworów zapisanych na nośnikach materialnych. Wyklucza to możliwość udostępniania zasobów poprzez Internet (online, w formie np. e-book), nie wyklucza jednak samego posługiwania się utworami w po-*

¹⁴ Art. 27 upapp: *Instytucje naukowe i oświatowe mogą, w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów rozpowszechnionego utworu.*

¹⁵ LEWANDOWSKI, K. Podmioty uprawnione do obniżonych stawek wynagrodzeń z tytułu korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych. W: LEWANDOWSKI, L. (red.). dz. cyt., s. 72.

¹⁶ *Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne.*

staci cyfrowej, o ile oczywiście mają one postać zmaterializowaną, czyli np. pliku mp3 zapisanego na płycie CD lub DVD czy audio-booka¹⁷. Przy czym ustawowa licencja użytku publicznego nie określa, w jaki sposób biblioteka ma realizować „nieodpłatne udostępnienie egzemplarza utworu”. W szczególności brak jest zawężenia tego sposobu do wypożyczenia nośników materialnych, na których utwór zapisano. Co więcej stosując analogię do korzystania z książki czy czasopisma w czytelni bibliotecznej można uzasadnić wniosek, że pojęcie „nieodpłatnego udostępnienia egzemplarza utworu” mieści w sobie korzystanie z nośników cyfrowych w pomieszczeniach biblioteki. Skoro zaś odtworzeniem utworu jest jego udostępnienie za pomocą nośników dźwięku, obrazu lub dźwięku i obrazu¹⁸ można uzasadnić pogląd, że odtwarzanie filmów organizowane przez biblioteki mieści się w zakresie ustawowej licencji użytku publicznego.

Warto dodać, że zgodnie z poglądami wyrażonymi w literaturze — *należy przyjąć, że biblioteki, archiwa i szkoły będą uprawnione do usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, gdyż działania takie — o ile będzie podejmowane dla celów związanych z prowadzeniem własnej działalności — nie będzie bezprawnym korzystaniem z utworu (art. 79 ust. 6 upapp). Z tego samego powodu za dopuszczalne należałoby uznać wykorzystywanie przez wymienione w art. 28 podmioty urzędów lub komponentów przeznaczonych do usuwania lub obchodzenia skutecznych technicznych zabezpieczeń przed odtwarzaniem, przegrywaniem lub zwielokrotnianiem utworów lub przedmiotów praw pokrewnych¹⁹.*

Pokazy pod Parasolem

W związku z organizowanymi w bibliotekach pokazami filmowymi pojawił się problem roszczeń o zapłatę wynagrodzeń z tytułu publicznego odtwarzania utworów wysuwanych przez podmioty uprawnione (art. 70 ust. 21 upapp). Spółka Motion Picture Licensing Company Polska sp. z o.o. (zwana dalej w skrócie MPLC www.mplc.pl) zgłasza się do placówek z ofertą umowy licencyjnej o nazwie *Parasol licencyjny*®. Firma zajmująca się zbiorowym zarządzaniem prawami autorskimi producentów filmowych, ale nieposiadająca statusu organizacji zbiorowego zarządzania²⁰ — roszczenia swoje opiera na twierdzeniu, iż wyświetlenie utworu (programu, filmu) na spotkaniu zorganizowanym w bibliotece nie stanowi korzystania z utworu na licencji dozwolonego użytku prywatnego i w związku z tym podmiotom uprawnionym należne jest wynagrodzenie. W istocie trudno uznać, że takie projekcje mieszczą się w zakresie własnego użytku osobistego obejmującego zgodnie z art. 23 ust. 2 upapp *korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego*. Firma MPLC oferuje udzielenie całorocznej licencji na niekomercyjne publiczne odtwarzanie utworów, której wykupienie pozwala na korzystanie z repertuaru producentów filmowych, których prawa reprezentuje.

Na stronie internetowej firmy MPLC nie zamieszczono jednak stawek wynagrodzenia za korzystanie z utworów, ani nie wyjaśniono sposobu kalkulacji wysokości opłat. W celu pozyskania takich informacji należy kontaktować się indywidualnie i poprosić o wycenienie kwoty do zapłaty. Warunki umowy zawierają ograniczenia dotyczące korzystania z licencji

¹⁷ WASILEWSKI, P. Komentarz do art. 28 upapp. W: *SIP Lex. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* [dokument elektroniczny]. Warszawa: LexisNexis, 2013.

¹⁸ Art. 6 ust. 1 pkt 9) upapp.

¹⁹ WASILEWSKI, P. Komentarz do art. 28 upapp. W: dz. cyt.

²⁰ Uzyskanie statusu OZZ wymaga zezwolenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

— na przykład licencjodawca zabrania realizacji umowy w pomieszczeniach lub pojazdach, które nie należą do licencjobiorcy, nie wolno reklamować konkretnych tytułów filmów, postaci w nich występujących lub nazw producentów. Można jedynie ogólnie informować o pokazie filmowym. Dodatkowo celem wyświetleń może być tylko rozrywka, kształcenie pracowników, stałych klientów, uczniów, członków lub gości licencjobiorcy. *Parasol licencyjny*[®] pozwala na realizację przedmiotu umowy z wykorzystaniem wyłącznie legalnych egzemplarzy utworów objętych licencją, których koszty uzyskania obciążają licencjobiorcę. Dodatkowo umowa zabrania zwielokrotniania egzemplarzy wykorzystywanych do realizacji umowy. Załącznikiem do umowy jest lista producentów utworów audiowizualnych, którzy powierzyli zarząd prawami autorskimi firmie MPLC.

Analizując sposób działania firmy MPLC oraz treść umowy licencyjnej przez nią oferowanej należy stwierdzić, że zignorowana została tu instytucja dozwolonego użytku publicznego uregulowana w art. 28 upapp, czyli licencja ustawowa udzielona bibliotekom, archiwom i szkołom na korzystanie z chronionych utworów w celu realizacji zadań tych instytucji. W szczególności zakaz zwielokrotniania egzemplarzy wyrażony w licencji *Parasol licencyjny*[®] nie znajduje podstaw prawnych w stosunku do bibliotek, o ile działania takie są podejmowane w celu uzupełnienia zbiorów, co wynika z brzmienia art. 28 pkt 2 upapp, który upoważnia do *sporządzania lub zlecenia sporządzania egzemplarzy rozpowszechnionych utworów w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów*. Można stwierdzić, że zakres działalności firmy MPLC jest dość niejasny. Niedoprecyzowany jest bowiem status zbiorowego zarządu prawami autorskimi i pokrewnymi prowadzony przez podmiot prywatny, nieposiadający zezwolenia Ministra Kultury do działania jako organizacja zbiorowego zarządzania w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Na rynku praw autorskich użytkownicy i odbiorcy nie spotykali się do tej pory z tego typu podmiotami, co powoduje, że nie do końca są przekonani, czy są one legalne. Podczas gdy przepisy ustawy regulują w dość szerokim zakresie sposób działania, prawa i obowiązki organizacji zbiorowego zarządzania – zarząd prawami autorskimi wykonywany przez twórcę osobiście lub za pośrednictwem podmiotu prywatnego nie podlega tym regulacjom. Wydaje się zatem, że jak w każdej sytuacji z pogranicza prawa wyjaśnienie będzie wymagało rozstrzygnięcia sądowego.

Z całą pewnością natomiast obowiązek respektowania wyjątków od monopolu prawnoprawnoautorskiego w postaci dozwolonego użytku prywatnego i publicznego dotyczy również podmiotów takich jak firma MPLC. Roszczenia o uiszczanie opłat za korzystanie z utworów chronionych podczas pokazów filmowych organizowanych przez biblioteki, w szczególności, gdy wyświetlany jest jedynie fragment utworu audiowizualnego w celu ilustracji lekcji bibliotecznej lub projekcja ma służyć osobom niepełnosprawnym²¹ nie znajduje podstaw prawnych.

Podsumowanie

Publicznoprawny wymiar dostępu do dziedzictwa kulturowego znalazł odzwierciedlenie w *Konstytucji RP* z dnia 2 kwietnia 1997 r.²². Umiejscowienie tej problematyki na poziomie konstytucyjnym świadczy o tym, że ma ona wysoką rangę z punktu widzenia interesu prawnego całego państwa. Zadaniem władz publicznych jest stwarzanie warunków upo-

²¹ Art. 33¹ upapp: *Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystnie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia.*

²² *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* Dz.U.1997.78.483.

wszechnienia dóbr kultury, co wiąże się z gwarantowaną w art. 73 konstytucji wolnością dostępu do nich²³. Władze publiczne, wypełniając ten nakaz, mają za zadanie tworzenie regulacji prawnych sprzyjających upowszechnianiu dóbr kultury — także w postaci wspierania takiej działalności podejmowanej przez obywateli oraz inne podmioty²⁴.

W realizacji misji upowszechniania dóbr kultury oraz zapewnienia równego dostępu do dziedzictwa kulturowego (art. 6 *Konstytucji RP*) ustawodawca wprowadził ograniczenia monopolu podmiotów uprawnionych z tytułu praw autorskich i pokrewnych w postaci różnych form dozwolonego użytku publicznego. Na podstawie licencji ustawowych beneficjenci tych regulacji mają prawo korzystać z chronionych utworów bez zezwolenia twórcy oraz bez konieczności uiszczania odpowiedniego wynagrodzenia. Dodatkowo nawet w sytuacji, gdy przy prowadzeniu określonej działalności kulturalnej lub oświatowej nie można powołać się na korzystanie z utworów na licencji ustawowej dozwolonego użytku publicznego — organizacje zbiorowego zarządzania mają obowiązek stosowania niższych stawek wynagrodzeń w stosunku do podmiotów prowadzących działalność kulturalną lub oświatową — o ile korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych odbywa się w zakresie prowadzonej przez nie działalności statutowej i nie łączy się z osiągnięciem korzyści majątkowych.

Bibliografia:

1. FERENC-SZYDEŁKO E. (red.). *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Warszawa: C.H. BECK, 2011.
2. KOSIŃSKA, A. M. Kultura na wyciągnięcie ręki — prawo „człowieka kulturalnego”. *Edukacja Prawnicza* 2012, nr 12.
3. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* Dz.U.1997.78.483.
4. LEWANDOWSKI, L. (red.). *Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi po zmianach ustawowych*. Poznań: WSUS, 2011.
5. *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*. Dz.U.2012.642.
6. *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. Dz.U.2006.90.631.
7. *Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*. Dz.U.2010.152.1016.
8. *Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*. Dz.U.2012.406.
9. WASILEWSKI, P. Komentarz do art. 28 upapp. W: *SIP Lex. Komentarz do niektórych przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* [dokument elektroniczny]. Warszawa: LexisNexis, 2013.

Konopczyńska, E. Korzystanie przez biblioteki i inne podmioty prowadzące działalność kulturalną z utworów chronionych ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2013, nr 2 (138), *Wyzwania prawne dla bibliotek*. [Dostęp: 20.10.2013] Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/138/138_konopczynska.pdf. ISSN 1507-7187.

²³ Art. 73 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: *Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury*.

²⁴ KOSIŃSKA, A. M. Kultura na wyciągnięcie ręki — prawo „człowieka kulturalnego”. *Edukacja Prawnicza* 2012, nr 12.